

VOLDGIFTSDOM 22. DESEMBER 2023 - SNØKRABBE

Peteris Pildegovics and SIA North Star v. Kingdom of Norway
(ICSID Case No. ARB/20/11)

OPPSUMMERING

1. Innledning

Et latvisk rederi, SIA North Star, og dets eier, Peteris Pildegovics, anla i april 2020 en sak mot Norge for det internasjonale senteret for løsning av investeringstvister i Washington (International Centre for Settlement of Investment Disputes, ICSID). Saksøkerne hevdet at Norge, ved å nekte rederiets fartøy å fangste snøkrabbe på norsk kontinentalsokkel, brøt sine forpliktelser under den bilaterale investeringsbeskyttelsesavtalen fra 1992 mellom Latvia og Norge (på engelsk: *Bilateral Investment Treaty, BIT*).

Tribunalet kom 22. desember 2023 med sin endelige avgjørelse. Voldgiftsdommen var en full seier for Norge, som ble frifunnet for samtlige av saksøkernes påstander om brudd på investeringsbeskyttelsesavtalen. Dommen kan ikke ankes, men saksøkerne har i pressemelding varslet at de vil anmode om at avgjørelsen blir annullert.

Dommen i sin helhet er tilgjengelig på [ICSIDs nettsider](#). Dette notatet oppsummerer de viktigste elementene i tribunalets dom og er ment som en innføring og leseveiledning til avgjørelsen.

2. Sakens bakgrunn

Snøkrabbe er en innvandrende art som fra ca. 2013 begynte å gjøre seg gjeldende i kommersielt interessante mengder i Barentshavet. Siden dette var en ny art, var fangst av snøkrabbe til å begynne med uregulert. Enkelte baltiske og spanske aktører utnyttet dette fraværet av regulering til å starte fangst på den nye arten. Fangsten foregikk på russisk kontinentalsokkel i Smutthullet og fangstene ble levert til mottak i Norge. Saksøkerne i denne saken er én av disse aktørene, det latviske rederiet SIA North Star og rederiets eier, Peteris Pildegovics.

Rederiet SIA North Star ble dannet i 2014 og siden 2015 har Peteris Pildegovics vært eneeier. Selskapet gikk i 2014 til anskaffelse av fire snøkrabbefartøy, Solvita, Senator, Saldus og Solveiga. Året etter kjøpte Pildegovics selskapet Sea & Coast AS, som skulle selge forsyninger og tjenester til snøkrabbefartøyene. Drivkraften bak satsningen på snøkrabbe var Pildegovics' fetter, Kirill Levanidov, som eide og drev selskapet Seagourmet Norway AS i Båtsfjord. Ideen var at North Star skulle fangste snøkrabbe i Smutthullet og levere fangstene til Seagourmet, som skulle prosessere råvaren og selge produktene. Siden 2020 har Levanidov også vært styremedlem i SIA North Star. Levanidov var imidlertid ikke del av saken, da han selv er amerikansk statsborger (ikke latvisk) og Seagourmet er et norsk selskap. Han kan derfor ikke påberope seg den norsk-latviske investeringsbeskyttelsesavtalen. Levanidovs reelle bidrag inn forretningskonseptet har imidlertid vært betydelig. SIA North Star har ikke gått med overskudd på mange år, men selskapet (og voldgiftssaken) har blitt holdt gående bl.a. ved at selskapet kontrollert av Levanidov har overtatt North Stars gjeld.

Norge fastsatte et generelt forbud mot snøkrabbefangst innenfor 200-milssonene fra januar 2015. Etter at man hadde slått fast at snøkrabbe var en sedentær art (sokkelart) ble forbudet

22. desember 2015 utvidet til å gjelde på hele den norske kontinentalsokkelen, inkludert utenfor 200 nautiske mil i Smutthullet. Dette påvirket imidlertid ikke saksøkernes fangst ettersom all eller bortimot all fangst (over 99%) foregikk på russisk sokkel. Det var først da russerne stengte sin sokkel i Smutthullet for utenlandske fartøy i september 2016 at saksøkernes virksomhet fikk en brå slutt.

Saksøkerne fangstet snøkrabbe på russisk del av Smutthullet (Loop Hole)

Illustrasjon: Utsnitt av kart publisert av Forsvarets militærgeografiske tjeneste, 2012

I januar 2017 forsøkte rederiets fartøy Senator isteden å sette krabbeteiner på sokkelen innenfor fiskevernsonen ved Svalbard. For dette ble det ilagt et forelegg. Dette ble ikke vedtatt og saken gikk helt til Høyesterett hvor de i februar 2019 ble dømt for å ha fangstet snøkrabbe uten tillatelse. SIA North Star søkte deretter om tillatelse. Da selskapet fikk avslag, anla det sak mot staten for norske domstoler, noe som endte med plenumsdommen avsagt av Høyesterett i mars 2023. I denne fikk staten medhold i at Svalbardtraktatens likerett til fiske ikke kommer til anvendelse utenfor territorialfarvannet (12 nautiske mil). Det var derfor ikke i strid med Svalbardtraktaten at bare norske fartøy kan fangste på kontinentalsokkelen.

Parallelt med prosessene i norsk rettsvesen varslet saksøkerne i mars 2019 investor-stat søksmål under investeringsbeskyttelsesavtalen med Latvia. Dette er det første søksmålet i sitt slag mot Norge. Saksøkerne hevdet at Norge hadde brutt flere sentrale bestemmelser i investeringsbeskyttelsesavtalen, bl.a. plikten til å gi latviske investeringer rettfærdig og rimelig behandling og beskyttelse samt plikten til å gi slike investeringer bestevilkårsbehandling. Saksøkerne hevdet videre at Norges snøkrabbeforvaltning i praksis innebar en ekspropriasjon av deres investeringer. På dette grunnlag krevde saksøkerne 450 millioner euro eller ca. 5 milliarder kroner i erstatning. Dette var ifølge saksøkerne penger de ville ha tjent om Norge ikke hadde iverksatt forvaltningstiltak i strid med investeringsbeskyttelsesavtalen. Norge har hele tiden ment at anklagene var grunnløse.

Voldgiftssaken for ICSID har vært svært omfattende og arbeidskrevende. Norge har levert skriftlige innlegg i flere runder på over 500 sider til sammen samt nærmere 1500 vedlegg. Saken ble prosedert muntlig i London over fem dager i månedsskiftet oktober-november 2022¹.

3. Nærmere om voldgiftstribunalets dom

Tribunalet besluttet i desember 2021 at saken skulle deles opp på en slik måte at tribunalet først skulle ta stilling til om det hadde jurisdiksjon (myndighet) til å behandle saken og om Norge hadde brutt investeringsbeskyttelsesavtalen. Bare dersom svaret var ja på begge disse spørsmålene ville saken gå videre til erstatningsutmålingsfasen.

Spørsmålet tribunalet nå skulle ta stilling til var altså om saken skulle avvises på prosessuelt grunnlag (*jurisdiction*) og – hvis ikke – om Norge hadde brutt investeringsbeskyttelsesavtalen (sakens gjenstand eller «*merits*»).

4. Jurisdiksjon – tribunalets kompetanse til å behandle saken – partenes posisjoner

For at tribunalet skal kunne behandle saken må tvisten ligge innenfor investeringsbeskyttelsesavtalens virkeområde. Dette innebærer at det må foreligge en tvist mellom en latvisk investor og Norge i forbindelse med en lovlig investering vedkommende person eller foretak har i Norge.

Norges argumentasjon for at tribunalet ikke burde ta saken under behandling fulgte følgende to hovedlinjer:

1. Norge mente at kjernes spørsmålet i saken ikke var latviernes påståtte investeringer i Norge, men Norges suverene rettigheter på sokkelen. Det siste var noe tribunalet ikke kunne sette seg til doms over.
2. Norge mente videre at saksøkerne ikke hadde noen investeringer i Norge som var omfattet av avtalen og at tribunalet derfor ikke hadde myndighet til å behandle saken (jurisdiksjon).

Saksøkerne hadde fangstet med latvisk flaggede fartøy på russisk sokkel i henhold til lisenser som var ulovlig utstedt av Latvia. At de leverte fangstene til et norsk mottak var etter Norges syn ikke tilstrekkelig til å si at de hadde en investering i Norge i avtalens forstand. Norge bestred ikke at Sea & Coast AS, med Pildegovics som eneste eier, var en investering i Norge omfattet av avtalen. Derimot bestred Norge at det var noen tvist knyttet spesifikt til dette selskapet.

¹ Arbeidet med saken har vært ledet av et kjerneteam på fem personer i Rettsavdelingen i Utenriksdepartementet. Som faste rådgivere har Norge benyttet professor Vaughan Lowe og Mubarak Wasim i London og professor Alain Pellet og Ysam Soualhi, samt tidlig i prosessen Ludovic Legrand, i Paris. Departementet har også kjøpt advokattjenester av Wikborg Rein og to ulike advokater i Latvia mht latvisk rett. Nærings- og fiskeridepartementet og Regjeringsadvokaten har bidratt på sine områder og deltok også under høringen i London. I tillegg har blant annet Fiskeridirektoratet, Analyseenheten i Vardø og ambassaden i Riga bidratt.

Saksøkerne hevdet at de hadde en helhetlig investering i Norge og at denne besto av følgende komponenter:

1. De fire latviskflaggede fiskefartøyene, samt opsjon på kjøp av ytterligere to fartøy.
2. Såkalt «*fishing capacity*» for fartøyene, som er en form for deltakerrettighet man må ha for å være en del av EU-flåten.
3. Latvisk utstedte lisenser for snøkrabbefangst i internasjonalt farvann.
4. Andeler i et påstått - men ikke dokumentert – fellesforetak (*joint venture*) med Kirill Levanidov for fangst, levering, prosessering og salg av snøkrabbe.
5. Peteris Pildegovics' 100% eierskap i
 - a) SIA North Star og
 - b) Sea & Coast AS som leverte forsyninger og tjenester til North Stars fartøy og andre fartøy.

Saksøkerne argumenterte for at dette var et forretningskonsept som måtte sees som et hele og som derfor i sin helhet var beskyttet av investeringsbeskyttelsesavtalen.

5. Jurisdiksjon – tribunalets kompetanse til å behandle saken – tribunalets vurdering

Tribunalet slår fast at det ofte kan være grunn til å se helhetlig på en saksøkers aktivitet heller enn på enkeltkontrakter i virksomheten (para 260), men man må likevel se på investeringens enkeltkomponenter for å slå fast om det var en investering i Norge eller ikke.

Tribunalet slår deretter fast at saksøkers fartøy ikke er investeringer i Norge. Det samme gjelder opsjonen på ytterligere to fartøy og fartøyenes latviske snøkrabbelisenser samt deltakerrettigheter (*fishing capacity rights*) (para 274-279).

Tribunalet uttrykker adskillig tvil om eksistensen av et ikke-kontraktfestet fellesforetak (*joint venture*) mellom Pildegovics/North Star og Levanidov/Seagourmet, og bemerker at det nærmere innholdet i og vilkårene for et slikt fellesforetak er uklare (para 280). De godtar derfor ikke dette som en investering i Norge. Tribunalet godtar imidlertid, basert på historikken og de faktiske forhold, at det var et tettere samarbeidsforhold mellom North Star og Seagourmet enn bare en serie enkeltlandinger av snøkrabbe (para 280). Tribunalet godtar derfor at North Star hadde et krav vis á vis Seagourmet på at sistnevnte, innenfor rammen av sin prosesseringskapasitet, tok imot all krabbefangst North Star klarte å levere. Dette ga North Star sikkerhet for å kunne levere fangsten og krav på oppgjør. En slik kontraktsrettighet har verdi og kan være en investering, og tribunalet godtar at North Stars rett til å levere krabber mot å få regelmessig oppgjør hos den norske bedriften Seagourmet er en investering i Norge i form av krav på en ytelse («*claim to performance*»).

Videre godtar tribunalet at Pildegovics' aksjer (100%) i selskapet Sea & Coast AS er en investering i Norge.

Tribunalets konklusjon er altså at delinvestering 1-3 *ikke* er investeringer i Norge som kan danne grunnlag for søksmål, men at deler av 4 og 5 b) er det. Det er altså kun North Stars kontraktsrettigheter overfor Seagourmet og Pildegovics' eierandeler i Sea & Coast AS som skal vurderes opp mot mulig brudd på investeringsbeskyttelsesavtalen.

Norges innvending om at de påståtte investeringene ikke er sakens kjernesporsmål og at tribunalet derfor bør avvise saken, behandles i dommens avsnitt 290-300.

Tribunalet slår fast at det ikke har kompetanse til å avgjøre uenigheten mellom Norge og andre stater om det geografiske anvendelsesområdet for artikkel 2 i Svalbardtraktaten (para 295). Tribunalet framholder likevel at det vil kunne ta stilling til om saksøkerne har foretatt en investering som er beskyttet av investeringsbeskyttelsesavtalen i havområdene utenfor Svalbard *uten* å løse den mellomstatlige tvisten knyttet til Svalbardtraktaten.

Noe forenklet er tribunalets holdning at det har kompetanse til å avgjøre saken det har fått seg forelagt i den utstrekning dette kan gjøres uten å ta stilling til underliggende stridsspørsmål som ligger utenfor rammen av investeringstvisten, typisk mellom Norge og andre stater.

6. «Merits» - Brøt Norge investeringsbeskyttelsesavtalen?

6.1 Innledning

Som nevnt over var det bare to av elementene i saksøkers investeringer som ifølge tribunalet var å anse som investeringer i Norge. Mulige brudd på investeringsbeskyttelsesavtalen skulle derfor kun vurderes for disse to. De øvrige elementene er ute av saken.

Saksøkerne hevdet at Norge ulovlig tiltok seg suverene rettigheter over snøkrabbebestanden, og dermed misbrakte sine rettigheter under havrettskonvensjonen. De mente at Norge i ond tro karakteriserte snøkrabbe som en sedentær art, at Norge handlet i strid med saksøkernes ervervede rettigheter og at Norge brøt Svalbardtraktaten (para 301).

Her er det uenighet mellom partene både når det gjelder hva Norge faktisk hadde rett til å gjøre – altså hvilke tiltak Norge kunne treffe som ledd i forvaltningen av snøkrabben som en sokkelressurs – og hva tribunalet har kompetanse til å treffe avgjørelse om. Når det gjelder tribunalets kompetanse følger det av ICSID-konvensjonen artikkel 42 (1) at tribunalet skal anvende «[...]such rules of international law as may be applicable». Saksøkerne hevdet at dette ga tribunalet en adgang til å vurdere i sin fulle bredde hvorvidt Norge har brutt andre internasjonale avtaler. Dette fordi et eventuelt brudd på andre internasjonale avtaler kunne påvirke tribunalets vurdering av om det forelå et brudd på investeringsbeskyttelsesavtalen (para 302). Norge mente på sin side at andre folkerettslige regler bare kommer til anvendelse i den utstrekning de er *nødvendige* for å tolke avtalen (para 310).

Tribunalet legger til grunn at brudd på andre internasjonale avtaler *kan* være relevant ved vurderingen av om det foreligger brudd på investeringsbeskyttelsesavtalen, men at spørsmålet ikke kan besvares generelt. Det må vurderes ut ifra spesifikke fakta og påstander, og det må ses hen til begrensningene som ligger i at vurderingene kan berøre andre staters rettigheter og plikter (para 449). Tribunalet understreker at investeringsbeskyttelsesavtalen er det eneste grunnlaget saksøkerne kan påberope for erstatning, og at en eventuell erstatningsplikt for Norge derfor må følge av brudd på avtalen. Det kan ikke følge av eventuelle brudd på andre avtaler alene.

Saksøkerne hevdet at Norge brøt minst følgende bestemmelser i investeringsbeskyttelsesavtalen (para 303):

1. Plikten til å betale erstatning ved ekspropriasjon, artikkel VI.
2. Plikten til å gi latviske investeringer i Norge rimelig og rettferdig behandling og beskyttelse, artikkel III.²
3. Plikten til å gi latviske investeringer i Norge bestevilkårsbehandling, artikkel IV
4. Plikten til å akseptere latviske investeringer i Norge i henhold til norsk lov, artikkel III.

Norge avviste å ha brutt avtalen (para 304-305). Etter norsk syn utøvde Norge sine suverene rettigheter etter havretten på en fullt ut legitim måte. Disse rettighetene kan ikke bindes opp eller begrenses av investeringsbeskyttelsesavtalen. De norske reguleringene var verken vilkårlige eller utenfor hva saksøkerne kunne forvente. Norge fremhevet at saksøkerne benyttet seg av at en ny ressurs var uregulert i et visst tidsvindu. At en ressurs er uregulert i en tidlig fase innebærer ikke noe rettskrav på at situasjonen skal forbli slik i framtiden. Saksøkerne hadde derfor ingen berettiget forventning om å få fangste snøkrabbe på norsk sokkel.

Norge pekte dessuten på at de norske reguleringene ble innført *før* saksøkerne var interessert i å fangste snøkrabbe på norsk sokkel. Deres fangster nådde toppen i 2016, *etter* at forbud for utenlandske aktører var innført på hele Norges kontinentalsokkel. Saksøkernes forretningsmodell var bygget på fangst av snøkrabbe på *russisk* sokkel i Smutthullet, og det var da denne muligheten ble stengt i september 2016 at deres aktivitet stanset.

Siden de norske reguleringene i praksis ikke hadde noen innvirkning på saksøkernes virksomhet, var det heller ingen logisk mulighet for at reguleringene kunne ha påvirket virksomheten negativt, ei heller for at saksøkernes investeringer hadde vært motivert av (fraværet av) regulering av snøkrabbefangst på norsk sokkel.

6.2 Overgripende spørsmål

6.2.1 *Snøkrabbe som sedentær art*

Saksøkerne beskylder Norge for vilkårlig å ha endret snøkrabbens status som sedentær art, og at dette var en posisjon Norge først inntok i 2015 på en måte som ødela saksøkernes investering. Norge viser til at Norge helt siden 1958 har ment at krabber er sedentære arter, men at det ikke har vært noen foranledning for Norge til å mene noe spesielt om saken så lenge det ikke foregikk fangst av krabbe utenfor 200 nautiske mil. Inntoget av snøkrabbe på norsk sokkel aktualiserte spørsmålet.

Tribunalet er enig med Norge i at spørsmålet om snøkrabbe er sedentær eller ikke er et retts-spørsmål, nærmere bestemt et spørsmål om snøkrabbe faller inn under definisjonen av sedentær art i havrettskonvensjonen artikkel 77 (4) (para 458-459).

² Sentralt i konseptet rimelig og rettferdig behandling er plikten til å respektere en investors berettigede forventninger og forbudet mot vilkårlig behandling. Saksøkerne hevdet som del av dette også at Norge gjorde seg skyldig i rettsfornektelse (*denial of justice*).

Deretter går tribunalet gjennom korrespondanse mellom Utenriksdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet angående snøkrabbens status etter havrettskonvensjonen. Tribunalet uttaler at Norge opprinnelig regulerte snøkrabbe som en ressurs underlagt NEAFC (*North-East Atlantic Fisheries Commission*) utenfor 200 nautiske mil og først etter noe tid og interne vurderinger konkluderte med at den var sedentær og dermed underlagt det rettslige regimet for kontinentalsokkelen. Tribunalet finner imidlertid ingen grunn til å kritisere Norge for å ha brukt noe tid på å slå fast at snøkrabbe er en sedentær art og tilpasse norsk regulering etter dette. Tvert imot slår tribunalet fast at dette var «*not surprising*» og «*entirely reasonable*» (para 482). Tribunalet understreker også at EU-kommisjonen var enige i at snøkrabbe er en sedentær art, noe Latvia ikke protesterte på, og at vitenskapelige vurderinger støtter dette (para 480-481).

6.2.2 Russlands handlinger og betydningen av dem

Det springer en i øynene når man ser på tidspunkt for innfasing av ulike reguleringer og utviklingen av North Stars virksomhet at det var Russlands stengning av russisk sokkel i Smutthullet i september 2016 som var årsaken til saksøkernes misere. Siden dette er så åpenbart har saksøkerne lansert en teori om at det er Norge som er å bebreide for Russlands stengning av russisk sokkel. De hevdet at Norge konspirerte med Russland for å få sistnevnte til å stenge sin sokkel for utenlandske aktører.

Dette avvises fullstendig av tribunalet (para 490-491). Tribunalet slår også utvetydig fast at det ikke finnes «*evidence that would suggest anything like a conspiracy between the two States*». Videre er tribunalet klare på at problemene for saksøkerne var forårsaket av det russiske forbudet mot utenlandske snøkrabbefartøy på russisk sokkel (para 493). I dommen avviser tribunalet videre at investeringsbeskyttelsesavtalen skulle medføre en forpliktelse for Norge til å beskytte saksøkerne mot negative konsekvenser av Russlands regulering (para 494).

Etter denne diskusjonen slår så tribunalet fast at den eneste måten saksøkerne kan nå fram på er dersom de kan dokumentere at Norges *egne* handlinger overfor saksøkernes investeringer var i strid med investeringsbeskyttelsesavtalen (para 494). Tribunalet går så videre til å drøfte dette.

6.3 Påståtte brudd på investeringsbeskyttelsesavtalen

6.3.1 Plikten til å yte rimelig og rettferdig behandling – artikkel III

Saksøkerne hevdet Norge gjorde seg skyldig i minst fem ulike brudd på denne plikten:

1. Ved at Norge opptrådte vilkårlig
2. Ved at Norge opptrådte i ond tro
3. Ved at Norge opptrådte i strid med saksøkernes berettigede forventninger
4. Ved at Norge opptrådte uten nødvendig transparens og konsistens
5. Ved at Norge gjorde seg skyldig i rettsfornektelse (denial of justice)

Tribunalet konstaterer at berettigede forventninger utgjør kjernen i bestemmelsen om rimelig og rettferdig behandling og går rett på dette (para 504-532). Tribunalet understreker at en

investor ikke kan ha en generell forventning om at lover som påvirker investeringen ikke vil endres (para 505).

Tribunalet viser til at snøkrabbe var en ny art i Barentshavet og at det ikke fant sted fangst av denne ressursen i nevneverdig utstrekning før den ble regulert av Norge (para 508). Det konkluderes deretter med at fraværet av regulering var fullt forståelig i lys av det manglende behovet for slik regulering (para 508) og at fraværet av regulering i seg selv ikke var egnet til å skape berettigede forventninger om at denne situasjonen ville fortsette (para 509).

Tribunalet drøfter deretter om det var særskilte handlinger eller uttalelser fra norsk side som kunne gitt opphav til berettigede forventninger hos saksøkerne. Saksøkerne har særlig vist til at landinger av snøkrabbe ble akseptert av norske myndigheter samt svar på spørsmål til myndighetene om slike landinger.

Tribunalet peker på, slik Norge gjorde i sin argumentasjon, at saksøkernes henvendelse til myndighetene utelukkende dreide seg om landing av snøkrabbe, ikke fangst (para 522-523).

Etter en detaljert gjennomgang av korrespondanse mellom norske myndigheter og saksøkerne, som ifølge saksøkerne skulle vise at Norge forpliktet seg til ikke å endre sin regulering av snøkrabbefangst, slår tribunalet fast at ingenting ved denne korrespondansen var egnet til å skape berettigede forventninger hos saksøkerne. Tribunalet levner ingen tvil om dette resultatet (para 527). («*The Tribunal considers that the correspondence is nowhere near sufficient to create a legitimate expectation that Norway would not change its law*».)

Like klar er tribunalet på at ulike eksempler på opptreden fra norske myndigheters side heller ikke er egnet til å skape berettigede forventninger hos saksøkerne om at Norge ikke ville endre sin lovgivning. «*The same is true of the practice on which the Claimants rely*», skriver tribunalet (para 528), og viser med det tilbake til sin vurdering av at korrespondansen mellom saksøkerne og norske myndigheter var «*nowhere near sufficient*» til å skape en berettiget forventning.

Tribunalet oppsummerer i para 530: «*The Tribunal therefore rejects the Claimants' argument that they had a legitimate expectation that Norway would permit them to take snow crab in the Norwegian sector of the Loop Hole after June 2016*».

Tribunalet kommer deretter kort inn på saksøkernes påstand om at de hadde en ervervet rett («*acquired right*») til å fangste snøkrabbe i den norske delen av Smutthullet. Tribunalet avviser dette med å konstatere at så lenge fangsten saksøkerne bedrev fant sted på russisk sokkel og ikke på norsk, kunne de umulig ha ervervet en rett til å fangste på norsk sokkel. «*The fact that it was extensively engaged in taking snow crab in the Russian part of the Loop Hole could not give rise to an acquired right to take snow crab in the Norwegian sector once the crab had migrated there*», skriver tribunalet (para 531).

Tribunalet går deretter videre til å vurdere saksøkernes påstand om at Norge har opptrådt vilkårlig og i ond tro i sin utforming av snøkrabberegulering.

Tribunalet er krystallklare på at Norges regulering av snøkrabbe ikke kan karakteriseres som vilkårlig eller utført i ond tro. Tribunalet skriver (para 536): «*The Tribunal does not accept that Norway's treatment of the status of snow crab was arbitrary or that it demonstrated a lack of good faith*».

Tribunalet har heller ingen kritikk å komme med for den prosedyren Norge fulgte da man i den første forskriften vedtatt i 2014 kun regulerte snøkrabbefangst innenfor 200 milssonene og først i desember 2015 fikk på plass reguleringer for hele kontinentalsokkelen, inkludert norsk sokkel i Smutthullet. Tribunalet skriver: «[...] *it is not really surprising and is certainly not a matter for criticism that Norway took some time to assess the status of the snow crab. In these circumstances, it is impossible to characterise Norway's determination that snow crab is a sedentary species as being either arbitrary or taken in bad faith.*»

Saksøkerne fremla store mengder korrespondanse mellom Utenriksdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet, Fiskeridirektoratet og Havforskningsinstituttet i et forsøk på å underbygge påstanden om at Norge handlet i strid med investeringsbeskyttelsesavtalen da det ble vedtatt regler som utelukket saksøkerne fra å delta i snøkrabbefangst på norsk sokkel. Tribunalet går i dommen grundig gjennom den norske prosessen, men uten å finne noe å kritisere Norge for.

Forholdet mellom suverene rettigheter etter havretten og forpliktelser etter investeringsbeskyttelsesavtalen

Saksøkerne har ikke direkte bestridt at Norge har suverene rettigheter etter havretten, men de hevdet at investeringsbeskyttelsesavtalen er til hinder for at Norge kan utøve disse rettighetene på en måte som skader saksøkernes investering.

Tribunalet avviser meget klart dette og skriver (para 542-543): «*In the case of the powers of the coastal State over the resources of the continental shelf, Articles 77(1) and (2) of UNCLOS make clear that those rights are conferred for the purpose of enabling the coastal State to enjoy the benefit of the resources of the continental shelf. [...] The Claimants have argued that Norway acted in order to exclude the EU vessels harvesting snow crab on its continental shelf and reserve the resource for its own fishing industry, but that is exactly what Article 77 provides for. There is nothing extraneous or improper in Norway acting in this way.*» Klarere kan det neppe sies.

Transparens og konsistens

Saksøkerne har framhevet påstått mangel på transparens og konsistens som et separat brudd på investeringsbeskyttelsesavtalens artikkel III om rettferdig og rimelig behandling. Tribunalet konstaterer at saksøkernes påstander resirkulerer argumentene knyttet til berettigede forventninger, vilkårlighet og ond tro, og kan avvises på samme grunnlag (para 545-551).

Etter denne drøftelsen konkluderer tribunalet med at Norge ikke har brutt avtalens artikkel III i relasjon til saksøkernes krav knyttet til snøkrabbefangst i Smutthullet (para 552).

6.3.2 Plikten til å yte erstatning ved ekspropriasjon – artikkel VI

Tribunalet minner først om at det kun er North Stars rett til å levere krabber til Seagourmet Norway AS mot regelmessig oppgjør og Pildegovics' eierandeler i Sea & Coast AS som anses som investeringer i Norge og som skal vurderes i spørsmålet om ekspropriasjon. Tribunalet understreker at saksøkernes krav på dette punkt bare kan føre fram dersom de kan vise at tiltakene truffet av Norge, i motsetning til tiltak truffet av Russland, utgjør en indirekte ekspropriasjon av disse investeringene (para 556).

Tribunalet finner det påtakelig («*strange, to say the least*») at North Star og Seagourmet ikke fant det bryet verdt å opprette skriftlige kontrakter om kjøp og salg av snøkrabbe (para 560). Tribunalet aksepterer likevel at North Star hadde en rett til ytelse («*claim to performance*») fra Seagourmet i form av krav på at Seagourmet, innenfor rammen av sin prosesseringskapasitet, kjøpte det North Star kunne levere av snøkrabbe (para 561). Denne retten til ytelse var ubestemt eller ubestemmelig i omfang og verdi, men like fullt en rett, ifølge tribunalet. I det øyeblikk North Star ble ute av stand til å levere fangst til Seagourmet mistet imidlertid denne retten sin verdi. Tribunalet slår så fast at årsaken til at North Star ble forhindret fra videre snøkrabbefangst var forbudet Russland innførte i september 2016. Norge innførte aldri et landingsforbud, og tribunalet har tidligere klart slått fast at Norge ikke kan holdes ansvarlig for russiske reguleringsiltak. Følgelig kan Norge heller ikke anses å ha ekspropriert noe fra saksøkerne.

Tribunalet slår fast at partene er enige om at bestemmelsen omfatter såkalt «*indirect expropriation*», men rekkevidden av dette er omtvistet (para 554). Følgende uttales (para 563): «*The Tribunal wishes to make clear, however, that it does not accept the Claimants' submission about the broad scope of indirect expropriation. It agrees with Norway that the awards on which the Claimants rely do not support that submission.*»

Tribunalet koster også på seg følgende merknad (para 564): «*Norway had granted no permit to North Star. North Star had commenced operations at a time when Norway did not regulate the taking of snow crab in the Loop Hole. Its operations were carried out almost entirely in the Russian part of the Loop Hole and the Tribunal has held that North Star had no legitimate expectation that Norway would not in the future regulate the taking of snow crab on its outer continental shelf. In these circumstances, North Star's argument amounts to saying that if an investment is adversely affected by a change in the general regulatory regime then this may amount to an expropriation if the economic value of the investment is sufficiently badly affected. If that were the case, then the maker of sports cars whose business is seriously affected by the introduction or lowering of speed limits would be entitled to compensation on the basis that they had been the victims of indirect expropriation.*»

Tribunalet avviser følgelig påstanden om ekspropriasjon (para 565).

6.3.3 Plikten til å yte bestevilkårsbehandling – artikkel IV

Saksøkernes beskyldninger om brudd på bestevilkårsbehandling bunner i at norske og russiske snøkrabbefartøy i 2016 hadde gjensidig tilgang til hverandres sokler i Smutthullet som følge av en avtale under norsk-russisk fiskerikommisjon høsten 2015.

Tribunalet drøfter påstanden om brudd på investeringsbeskyttelsesavtalens artikkel IV (para 567-570). Tribunalet er enig med Norge i at det er behandling av “investeringer” som er vurderingstema i bestemmelsen og framholder at selv om det fantes russiske fartøy som fikk lov til å fangste snøkrabbe på norsk sokkel i Smutthullet og levere denne fangsten i Norge vil ikke slike fartøy være investeringer i Norge. Det foreligger altså ingen sammenlignbare investeringer fra russiske investorer i denne saken, og tribunalet kommer til at plikten til å yte bestevilkårsbehandling ikke får anvendelse.

6.3.4 Kravene knyttet til havområdene utenfor Svalbard

Tribunalet har skilt ut saksøkernes krav knyttet til havområdene utenfor Svalbard i en egen drøftelse og holdt denne adskilt fra kravene som gjelder fangst i Smutthullet. Spørsmål om fangst i havområdene utenfor Svalbard er drøftet i avsnittene 572-602.

Som en faktisk bakgrunn åpner tribunalet med å konstatere at saksøkerne ikke var interessert i havområdene utenfor Svalbard da de begynte sin aktivitet og gjorde sine investeringer. Fokus for fangsten var i sin helhet russisk sokkel i Smutthullet. Tribunalet bemerker at saksøkerne, uavhengig av det geografiske anvendelsesområdet for Svalbardtraktatens bestemmelser, ikke kunne ha utledet noen rett før juni 2016. Det var først da Latvia ble part i traktaten (para 574). Saksøkernes interesse for fangst på norsk kontinentalsokkel oppsto først da Russland stengte egen sokkel i Smutthullet for utenlandske snøkrabbefartøy (para 575).

Svalbardtraktaten og investeringsbeskyttelsesavtalens artikkel III om rimelig og rettferdig behandling

Saksøkerne hevdet at likeretten til å drive fiske etter Svalbardtraktaten artikkel 2 og annen virksomhet etter artikkel 3 også kommer til anvendelse på kontinentalsokkelen utenfor territorialfarvannet (12 nautiske mil). Ifølge saksøkerne bryter derfor Norge Svalbardtraktaten ved å nekte latviske fartøy å fangste snøkrabbe der på lik linje med norske fartøy. Norges posisjon er som kjent at likebehandlingsreglene ikke kommer til anvendelse utenfor territorialfarvannet. Høyesterett bekreftet dette i plenumsdommen i mars 2023, se ovenfor.

Tribunalet slår fast at dette er en mellomstatlig tvist og uttrykker tvil om hvorvidt den kan avgjøre dette (para 583-584), se også ovenfor om jurisdiksjonsspørsmålet under pkt. 5. Tribunalet bemerker at selv om saksøkerne avviser at de ber tribunalet avgjøre tolkningsuenigheten knyttet til traktaten («*rule on the meaning of the Treaty provisions*»), er det nettopp det tribunalet må gjøre dersom det skal avgjøre hvorvidt Norge brøt sine forpliktelser etter Svalbardtraktaten ved å nekte saksøkerne å fangste snøkrabbe (para 584).

Tribunalet framholder så at selv om tribunalet kunne avgjøre spørsmålet om tolkning av Svalbardtraktaten, ville ikke et eventuelt brudd på traktaten nødvendigvis innebære at Norge har brutt investeringsbeskyttelsesavtalen (para 585). Tribunalet presiserer at det er enig med Norge på dette punkt. Deretter går tribunalet videre med å drøfte hvorvidt Norges handlinger innebærer brudd på investeringsbeskyttelsesavtalen under den hypotetiske forutsetning av («*arguendo*») at saksøkerne har rett i sin påstand om at likebehandlingsreglene kommer til anvendelse på kontinentalsokkelen.

Saksøkerne hevdet at å nekte dem å fangste snøkrabbe i havområdene utenfor Svalbard innebar å nekte en ny latvisk investering i Norge og at dette er i strid med investeringsbeskyttelsesavtalens artikkel III. Tribunalet ser to problemer med dette argumentet (para 588-589). For det første har tribunalet etter tvisteløsningsbestemmelsen i avtalens artikkel IX kun jurisdiksjon over eksisterende investeringer. For det andre har Norge kun plikt til å godta investeringer som er i tråd med norsk regelverk. Norge hadde på plass forbudet mot snøkrabbefangst før saksøkerne tok initiativ til å starte slik virksomhet. Forbudet var også på plass godt forut for Latvias tiltredelse til Svalbardtraktaten i juni 2016.

Tribunalet avviser dermed at Norges utestengelse av saksøkerne fra å drive snøkrabbefangst innebar brudd på Norges forpliktelse til å akseptere nye investeringer.

Tribunalet drøfter deretter om Norges forbud innbar brudd på investeringsbeskyttelsesavtalen i relasjon til saksøkernes eksisterende investeringer (para 593-596).

Tribunalet minner igjen om at det kun er North Stars krav på ytelse ved leveranse av snøkrabbe til Seagourmet som skal vurderes. Tribunalet peker på at det ikke er lagt fram noe skriftlig om hva dette kravet omfatter, og tribunalet har resonnert seg fram til investeringsens eksistens gjennom en analyse av forholdet mellom North Star og Seagourmet og mønsteret av leveranser. Tribunalet slår fast at denne investeringen var fullt og helt fokusert på fangst i Smutthullet (para 594-595). Denne fangsten foregikk dessuten før Latvia ble part i Svalbardtraktaten. «*There is no evidence*», skriver tribunalet, for at North Star hadde noen forventning om å fangste snøkrabbe på sokkelen i havområdene utenfor Svalbard da de foretok sine investeringer som lå til grunn for fangsten i Smutthullet i 2014-2016. På denne bakgrunn finner tribunalet at Norges forbud ikke strider mot Norges forpliktelse til å gi saksøkernes investering rimelig og rettferdig behandling etter investeringsbeskyttelsesavtalens artikkel III.

De eneste skriftlige kontraktene mellom North Star og Seagourmet som saksøkerne har lagt fram skriver seg fra sent 2016 og 2017. De er inngått etter at Russland stengte sin del av Smutthullet for utenlandske snøkrabbefartøy og omhandler framtidig leveranse av snøkrabbe. Disse kontraktene verken overbeviser eller imponerer tribunalet. Tribunalet skriver om disse i para 596: «*By the time those written contracts were drafted, both of the parties to them knew that North Star's vessels would not be able to take snow crab in the Loop Hole and that Norwegian laws and regulations prohibited them from doing so in the Svalbard continental shelf. Unlike the earlier, unwritten agreement, these were essentially artificial instruments which neither party could have expected to implement.*»

Påstanden om rettsfornektelse (denial of justice)

Saksøkernes påstand om rettsfornektelse (*denial of justice*) er begrunnet i to forhold, dels at Høyesterett i straffesaken (*Senator - snøkrabbe I*) ikke tok stilling til anvendelse av Svalbardtraktaten, dels at daværende ass. regjeringsadvokat Tolle Stabell ble utnevnt til hjelpeaktør i samme sak.

Tribunalet avviser begge påstander (para 597-600). Til utnevningen av Tolle Stabell sier tribunalet at det ikke aksepterer saksøkernes påstand om at utnevningen innebar brudd på prinsippet om påtalemyndighetens uavhengighet («*subservience to executive preasssure*»). Tribunalet peker på at utnevningen ble vurdert særskilt av Høyesterett, og at tribunalet er bundet av Høyesteretts vurdering for så vidt gjelder gyldigheten av utnevningen etter norsk rett. Videre peker tribunalet på at saksøkerne ikke har kunnet vise til noen bestemmelse i relevante menneskerettighetsinstrumenter som indikerer at utnevningen var i strid med forpliktelser Norge er bundet av.

Tribunalet uttaler følgende om at Høyesterett i straffesaken ikke tok stilling til anvendelsesområdet for Svalbardtraktatens bestemmelser, men avgjorde saken på annet grunnlag og henviste spørsmålet om traktaten til sivilt søksmål (para 599): «*A State is entitled to determine the means by which a particular issue may be litigated before its courts. The Tribunal finds no denial of justice in the Supreme Court taking the view that it did. Nor does it accept that this approach led to unconscionable delay.*» Tribunalet viser videre til at saksøkerne faktisk gikk til sivil sak og fikk sitt krav vurdert av domstolene, og konkluderer slik (para 600): «*There*

was, therefore, no refusal on the part of the Norwegian justice system to consider and rule upon North Star's claims.»

6.3.5 Kravene knyttet til Sea & Coast AS

Tribunalet vender seg så til Pildegovics' påstand om at han har vært offer for et brudd på investeringsbeskyttelsesavtalen for så vidt gjelder hans 100% eierskap i selskapet Sea & Coast AS.

Merk her at det er stor grad av sammenblanding og identifikasjon mellom de to saksøkerne Peteris Pildegovics og rederiet North Star, som eies av Pildegovics. Det påståtte fellesforetaket var mellom Peteris Pildegovics og fetteren Kirill Levanidov, eieren av Seagourmet Norway AS, men det var rederiet North Star som hadde rett til å levere snøkrabbe til prosessering hos Seagourmet mot betaling. Tribunalet antyder at det er tvilsomt om Peteris Pildegovics som investor egentlig har noe tap overhodet som er separat fra North Stars tap, men erstatningsutmåling var uansett ikke tema for denne fasen av saken.

I alle tilfelle drøfter tribunalet (para 603-614) om det foreligger brudd på investeringsbeskyttelsesavtalen mht. Sea & Coast AS og Pildegovics' eierskap i selskapet.

Tribunalet konstaterer at Pildegovics' påstander om brudd på investeringsbeskyttelsesavtalen for Sea & Coast AS' del er svakt underbygget i saksøkernes *memorial* og overhodet ikke nevnt i deres *reply*. Pildegovics vedgikk også under høringene i London i 2022 at bare en liten del av omsetningen i Sea & Coast AS var knyttet til North Stars fartøy (para 607).

Tribunalet konkluderer deretter med (para 614) at det ikke er framlagt noe grunnlag for påstandene om brudd på investeringsbeskyttelsesavtalen for Sea & Coast AS. (*«In these circumstances, the Tribunal concludes that there is nothing in the record on which a finding of a breach of the BIT with regard to Sea & Coast could possibly be based.»*)

Tribunalet avslutter deretter drøftelsen av sakens gjenstand (*merits*) med å avvise saksøkernes krav i sin helhet (para 615). (*«For the reasons set out above, the Tribunal therefore concludes that the Claimants' claims should be dismissed in their entirety.»*)

6.3.6 Nye dokumenter fra saksøkerne i oktober 2023

Etter prosedyrereglene for tribunalet skal ingen av partene sende inn ny dokumentasjon etter at forhandlingene er avsluttet uten først å søke tribunalet om tillatelse. Forhandlingene ble avsluttet med muntlig prosedyre i London i oktober-november 2022.

Like fullt sendte saksøkerne 16. oktober 2023 inn tre nye dokumenter til tribunalet. Disse var:

- et utkast til en verbalnote fra EU til Norge hvor EU uttrykker kjente synspunkter på Svalbardtraktatens anvendelsesområde og dessuten uttrykker sterk kritikk av Høyesteretts plenumsdom av mars 2023,
- plenumsdommen fra Høyesterett i engelsk oversettelse, og
- en artikkel publisert i Rett24, skrevet av daværende høyesterettsdommer Skoghøy (i permisjon), hvor han uttrykker seg kritisk til dommen.

Dette utløste en runde hvor tribunalet ba saksøker begrunne hvorfor dokumentene burde legges til saken og deretter Norge kommentere på saksøkernes begrunnelse.

Saksøkers argumenter for hvorfor dokumentene var viktige var stort sett en gjentakelse av tidligere argumentasjon om hvordan Norge gjennom sine reguleringer skulle ha ødelagt saksøkers investeringer.

Norges posisjon var at dokumentene ikke tilførte saken noe nytt. Det ble også bemerket at det kun var tale om et internt arbeidsutkast som ikke var ment for videre distribusjon. På tidspunktet da saksøkerne sendte dokumentene til tribunalet hadde Norge heller ikke mottatt noen note fra EU. Endelig note fra EU ble først mottatt 26. oktober 2023. Norge gjorde også tribunalet oppmerksom på at dommer Skoghøy var i permisjon da han skrev den aktuelle artikkelen og at han, i motsetning til høyesterettsdommerne som avsa plenumsdommen, ikke hadde deltatt i rettsforhandlingene.

Tribunalet besluttet likevel den 5. desember 2023 å ta dokumentene i betraktning (para 70) *«to ensure it has the fullest possible picture of what happened.»* Tribunalet er imidlertid kritisk til innsendelsen av dokumentene på et meget sent tidspunkt. De føyer til: *«In doing so, the Tribunal noted, however, that the application to submit these documents was made at a very late stage of the proceedings, when the Claimants had already contacted the Tribunal to inquire when the Tribunal would give its ruling. That is both highly unusual and not conducive to the orderly conduct of the arbitration.»*

I vurderingen av disse supplerende dokumentene sier tribunalet at Skøghøys artikkel viser at det er en viss grad av uenighet (*«a degree of controversy»*) om Høyesteretts dom, men at dommer Skøghøys syn må balanseres opp mot synet til de 15 dommerne som faktisk deltok i avgjørelsen.

Når det gjelder utkastet til note gjør det tilsynelatende ikke nevneverdig inntrykk på tribunalet. Tribunalet beskriver det innsendte dokumentet som noe som sies å være et utkast til en note som skal sendes Norge (*«is said to be a draft note to be sent to Norway»*).

Tribunalet inntar deretter noteutkastets forbehold (disclaimer) i sin helhet. Dette lyder: *«This document serves as a basis for discussion at the Working Party on Fisheries Policy. It cannot in any circumstances be regarded as the official position of the Commission. It is intended solely for those to whom it is addressed.»*

Tribunalet konkluderer deretter med at det under disse forutsetninger ikke kan legges noen vekt på dokumentet og avviser deretter saksøkernes krav knyttet til havområdene utenfor Svalbard (para 599-600).

7. Sakskostnader

I motsetning til f.eks. UNCITRALs voldgiftsregler, som bygger på en presumpsjon om at den seirende part skal få sine kostnader dekket, stiller ICSID-reglene tribunalet fritt til å fordele sakskostnader mellom partene slik tribunalet mener høver best. Tribunalet kan således velge å la en økonomisk svakere part slippe å dekke sakskostnader i tilfelle tap, eksempelvis dersom det var gode grunner til å få saken prøvet.

Kostnadene ved saken deles i to kategorier: Kostnadene knyttet til selve voldgiften (*cost of arbitration*) og egne sakskostnader (*cost of representation*).

I den foreliggende sak uttaler tribunalet at de finner det rett og rimelig at den tapende part bærer hele kostnaden ved voldgiften (*cost of arbitration*). Dette omfatter alle kostnader til tribunalet og sekretariatet. Videre finner tribunalet det rimelig, ettersom Norge har vunnet fram i saken, at saksøkerne dekker iallfall deler av Norges sakskostnader (*cost of representation*). Tribunalet anser kostnadene som er meldt inn av Norge som rimelige, para 623. I dommen vises det i den forbindelse til at sakskostnadene Norge krever er vesentlig lavere enn kostnadskravet til saksøkerne, til tross for at saksøkerne opplyser at deres rådgivere er engasjert på et såkalt *mixed fee* avtale med et element av bonus dersom søksmålet vinner fram. Samtidig tar tribunalet i betraktning at Norge også har fremmet enkelte innvendinger mot jurisdiksjon som ikke har fått medhold. På dette grunnlag lander tribunalet på at saksøkerne skal dekke 50% av Norges kostnadskrav.

8. Saksøkerne varsler begjæring om annullering av voldgiftsdommen

Voldgiftsavgjørelser under ICSID er endelige og kan ikke ankes. Det er imidlertid en smal mulighet for å anmode om annullering av avgjørelsen. Dette er ment som en begrenset sikkerhetsventil. I en [pressemelding](#) fra SIA North Star datert 29. desember 2023 varslet imidlertid selskapet at de vil anmode om annullering av avgjørelsen innenfor rammen av ICSID-regelverket.

Artikkel 52 lister opp fem annulleringsgrunner. Disse er uttømmende, og de er:

- (a) *that the Tribunal was not properly constituted;*
- (b) *that the Tribunal has manifestly exceeded its powers;*
- (c) *that there was corruption on the part of a member of the Tribunal;*
- (d) *that there has been a serious departure from a fundamental rule of procedure; or*
- (e) *that the award has failed to state the reasons on which it is based.*

Etter ICSID-konvensjonens artikkel 52 skal begjæring om annullering sendes ICSIDs generalsekretær innen 120 dager etter domsavsigelse. ICSID oppnevner et panel på tre som så skal avgjøre begjæringen. De tre i panelet skal plukkes ut fra ICSIDs liste over voldgiftsdommere. De kan ikke være av samme nasjonalitet som noen i det opprinnelige panelet, det vil si fra Storbritannia (Greenwood), fra Canada (Fortier og McRae) eller New Zealand (McRae), eller være fra Norge eller Latvia.

I saker hvor det besluttes annullering, starter prosessen på nytt med oppnevningen av et nytt tribunal.

I et [bakgrunnsrapport fra ICSID](#) (2016) opplyses at ICSID på det tidspunkt hadde avsagt 228 voldgiftsavgjørelser og av disse var fem (eller ca. 2%) blitt fullstendig annullert og ti delvis annullert. Det er imidlertid ikke så uvanlig å forsøke seg: Av de 228 avgjørelsene som forelå pr. 2016 kom det begjæring om annullering i 98 av dem (42%). I henhold til en oppdatert oversikt [fra ICSID](#) er det nå registrert 110 annulleringsprosesser. Av disse er 33 ikke ferdigstilt eller resultatet ikke kjent, 59 ble nektet annullert, 10 ble delvis annullert og bare 7 ble helt annullert.

Rettsavdelingen 22.01.2024